

## L.KOZERNING POZITIV-FUKSIONAL KONFLIKT NAZARYASI

Shukurilloev Samariddin

O'zbekiston Milliy universiteti Sotsiologiya yo'nalishi 1-kurs talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15346256>

**Annotatsiya.** L. Kozerning pozitiv-funksional konflikt nazariyasi ijtimoiy tizimlar va strukturalarning o'zgarishlari va ularning barqarorligini saqlashdagi rolini o'rganadi. U konfliktlarni ijtimoiy tizimlar va aloqalar o'rtasidagi ziddiyatlar sifatida tasavvur qiladi va bu ziddiyatlarning tizimning rivojlanishiga va yangilanishiga yordam berishini ta'kidlaydi. Konfliktlar, Kozerning nazariyasiga ko'ra, ijtimoiy tizimlar uchun zarur bo'lgan dinamik kuchlarni ta'minlab, tizimning barqarorligini saqlash va yangi ehtiyojlarga moslashish imkonini beradi. Shuningdek, konfliktlar shaxslar va ijtimoiy tashkilotlar o'rtasida yangi normativ tizimlarning shakllanishiga, siyosiy va iqtisodiy tuzilmalarni yangilashga turtki bo'ladi. Bu nazariya, shuningdek, konfliktlarni ijtimoiy tizimlarning evolyutsiyasini davom ettirish va yanada barqarorlashtirish uchun zarur vosita sifatida qaraydi.

**Kalit so'zlar:** Konflikt nazariyasi, pozitiv-funksionalizm, ijtimoiy tizimlar, tizimning evolyutsiyasi, barqarorlik, ijtimoiy ziddiyatlar, ijtimoiy o'zgarishlar, ijtimoiy adolat, siyosiy tizim, iqtisodiy tizim, shaxsiy rivojlanish.

**Abstract.** L. Coser's positive-functional conflict theory studies the changes in social systems and structures and their role in maintaining their stability. He conceives of conflicts as contradictions between social systems and relationships and emphasizes that these contradictions contribute to the development and renewal of the system. Conflicts, according to Coser's theory, provide the dynamic forces necessary for social systems, allowing them to maintain the stability of the system and adapt to new needs. Conflicts also serve as an impetus for the formation of new normative systems between individuals and social organizations, and the renewal of political and economic structures. This theory also considers conflicts as a necessary tool for continuing the evolution of social systems and further stabilizing them.

**Keywords:** Conflict theory, positive-functionalism, social systems, system evolution, stability, social conflicts, social changes, social justice, political system, economic system, personal development.

**Аннотация.** Позитивно-функциональная теория конфликта Л. Козера изучает изменения в социальных системах и структурах и их роль в поддержании их стабильности. Он рассматривает конфликты как противоречия между социальными системами и отношениями и подчеркивает, что эти противоречия способствуют

*развитию и обновлению системы. Конфликты, согласно теории Козера, обеспечивают необходимые социальным системам динамические силы, позволяя им сохранять стабильность и адаптироваться к новым потребностям. Конфликты также стимулируют формирование новых нормативных систем между индивидами и социальными организациями, а также обновление политических и экономических структур. Эта теория также рассматривает конфликты как необходимый инструмент для продолжения эволюции и дальнейшей стабилизации социальных систем.*

**Ключевые слова:** Теория конфликта, позитивистский функционализм, социальные системы, эволюция системы, стабильность, социальные конфликты, социальные изменения, социальная справедливость, политическая система, экономическая система, развитие личности.

L. Kozerning pozitiv-funksional konflikt nazariyasi ijtimoiy tizimlar va strukturalarning o'zgarishlari hamda ularning barqarorligini saqlashdagi rolini tadqiq qiladi. Nazariyada, konfliktlar ijtimoiy tizimlar va aloqalar o'rtasidagi ziddiyatlarni ko'rsatib, ularni yangilash va rivojlantirishga turtki beradi. Kozerning fikriga ko'ra, har qanday ijtimoiy tizimda yuzaga keladigan ziddiyatlar, tizimning yangi ehtiyojlariga moslashishiga yordam beradi. Konfliktlar ijtimoiy tizimlarning rivojlanishi va yangilanishi uchun zarur bo'lgan dinamik kuchlarni ta'minlaydi. L. Kozer, shuningdek, ijtimoiy tizimlar o'rtasidagi o'zaro ta'sirlarni va bu tizimlarning o'zgarishlarga qanday javob berishini o'rganadi. Konfliktlar jamiyatda yangi normativ tizimlarning shakllanishiga, ijtimoiy adolat va siyosiy tizimning rivojlanishiga olib keladi. Konfliktlar shuningdek, siyosiy tizimlarda yuzaga keladigan ziddiyatlar orqali yangi siyosiy tartiblar va qonunlarni yaratishga turtki bo'ladi. Siyosiy tizimda yuzaga keladigan ziddiyatlar ijtimoiy adolatni ta'minlash va hukumatning samarali faoliyatini ta'minlash uchun zarurdir.

Kozerning nazariyasiga ko'ra, konfliktlarning ijtimoiy tizimda barqarorlikka ta'siri muhim ahamiyatga ega. Konfliktlar tizimning ishlashini tekshirish va samaradorligini oshirish uchun zarur vosita sifatida qaraladi. Ularning yordamida zaif tizim qismlari aniqlanadi va yangilanadi. Bu jarayon ijtimoiy tizimlarning yangi ehtiyojlarga moslashishiga yordam beradi. Kozer konfliktlarni tizimni takomillashtirishga xizmat qiluvchi ijobiy kuch deb hisoblaydi. Kozerning nazariyasiga asoslanib, konfliktlar o'zgaruvchan va turli shakllarda yuzaga keladi, bu esa jamiyat va uning tarkibiy qismlarining rivojlanishiga turtki beradi. Masalan, ishchi va ish

beruvchilar o'rtasidagi iqtisodiy ziddiyatlar ijtimoiy va iqtisodiy tizimlarni yangilash, ishchilar huquqlarini himoya qilishni ta'minlaydi. Bu jarayonlar yangi ijtimoiy tuzilmalar, normativ xatti-harakatlar va qonunlarni yaratishga olib keladi. Konfliktlarning bunday roli jamiyatni barqarorlashtirish va ijtimoiy tizimlarni yangilashda muhim ahamiyatga ega. Konfliktlar individual xulq-atvor o'zgarishlariga ham ta'sir ko'rsatadi. Shaxslar o'rtasidagi ziddiyatlar shaxsiy rivojlanishga, yangi normativ xulq-atvorni qabul qilishga olib keladi. Kozerning nazariyasiga ko'ra, konfliktlar shaxslar o'rtasidagi o'zaro munosabatlar va ijtimoiy ro'lni qayta ko'rib chiqish imkoniyatini yaratadi. Bu jarayon shaxslarning ijtimoiy tizimga moslashuvini ta'minlaydi va yangi xulq-atvor normalarini o'z ichiga oladi. Ijtimoiy tashkilotlar, masalan, siyosiy partiyalar yoki iqtisodiy tashkilotlar o'rtasidagi ziddiyatlar ham ijtimoiy tizimni yangilashga yordam beradi. Siyosiy tizimdagi raqobat va ziddiyatlar yangi siyosiy tuzilmalar va qonunlar yaratishga olib keladi. Boshqa ijtimoiy tashkilotlar ham o'z tizimlarida konfliktlarni boshqarish orqali samarali faoliyat ko'rsatishga intiladi. Bu jarayonlar jamiyatda ijtimoiy tenglikni va adolatni ta'minlashga yordam beradi. Konfliktlar ijtimoiy tizimlarda barqarorlikni ta'minlashda ijobiy ro'l o'ynaydi. Ular tizimning zaif tomonlarini aniqlash va yangilash imkonini beradi. Shuningdek, konfliktlar tizimni yangi sharoitlarga moslashtirishda va tizimning samarali ishlashini ta'minlashda muhim vosita hisoblanadi. Konfliktlar va ijtimoiy tizim o'rtasidagi o'zaro ta'sir shuni ko'rsatadiki, ziddiyatlar ijtimoiy tizimning evolyutsiyasini davom ettirish va uni yanada barqarorlashtirish uchun zarurdir. Kozerning konflikt nazariyasi, shuningdek, ijtimoiy tizimlar o'rtasidagi o'zaro aloqalarni va ijtimoiy tizimlarning o'zgarishlarga qanday javob berishini tushunishga yordam beradi. Konfliktlarning tahlili jamiyat va uning tarkibiy qismlarini tushunishda muhim vosita sifatida ishlatiladi. Ular yangi normativ tizimlarning paydo bo'lishiga, ijtimoiy va siyosiy tizimning takomillashtirilishiga olib keladi. Konfliktlar ijtimoiy tizimlarni barqarorlashtirish va yangi normativ xatti-harakatlarni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. L. Kozerning pozitiv-funksional konflikt nazariyasi ijtimoiy tizimlar va strukturalarning o'zgarishlari hamda ularning barqarorligini saqlashdagi rolini tadqiq qiladi. Nazariyada, konfliktlar ijtimoiy tizimlar va aloqalar o'rtasidagi ziddiyatlarni ko'rsatib, ularni yangilash va rivojlantirishga turtki beradi. Kozerning fikriga ko'ra, har qanday ijtimoiy tizimda yuzaga keladigan ziddiyatlar, tizimning yangi ehtiyojlariga moslashishiga yordam beradi. Konfliktlar ijtimoiy tizimlarning rivojlanishi va yangilanishi uchun zarur bo'lgan dinamik kuchlarni ta'minlaydi. L. Kozer, shuningdek, ijtimoiy tizimlar o'rtasidagi o'zaro ta'sirlarni va bu tizimlarning o'zgarishlarga qanday javob berishini o'rganadi. Konfliktlar jamiyatda yangi normativ tizimlarning shakllanishiga, ijtimoiy adolat va siyosiy

tizimning rivojlanishiga olib keladi. Konfliktlar shuningdek, siyosiy tizimlarda yuzaga keladigan ziddiyatlar orqali yangi siyosiy tartiblar va qonunlarni yaratishga turtki bo'ladi. Siyosiy tizimda yuzaga keladigan ziddiyatlar ijtimoiy adolatni ta'minlash va hukumatning samarali faoliyatini ta'minlash uchun zarurdir. Kozerning nazariyasiga ko'ra, konfliktlarning ijtimoiy tizimda barqarorlikka ta'siri muhim ahamiyatga ega. Konfliktlar tizimning ishlashini tekshirish va samaradorligini oshirish uchun zarur vosita sifatida qaraladi. Ularning yordamida zaif tizim qismlari aniqlanadi va yangilanadi. Bu jarayon ijtimoiy tizimlarning yangi ehtiyojlarga moslashishiga yordam beradi. Kozerning konfliktlarni tizimni takomillashtirishga xizmat qiluvchi ijobiy kuch deb hisoblaydi. Kozerning nazariyasiga asoslanib, konfliktlar o'zgaruvchan va turli shakllarda yuzaga keladi, bu esa jamiyat va uning tarkibiy qismlarining rivojlanishiga turtki beradi. Masalan, ishchi va ish beruvchilar o'rtasidagi iqtisodiy ziddiyatlar ijtimoiy va iqtisodiy tizimlarni yangilash, ishchilar huquqlarini himoya qilishni ta'minlaydi. Bu jarayonlar yangi ijtimoiy tuzilmalar, normativ xatti-harakatlar va qonunlarni yaratishga olib keladi. Konfliktlarning bunday roli jamiyatni barqarorlashtirish va ijtimoiy tizimlarni yangilashda muhim ahamiyatga ega. Konfliktlar individual xulq-atvor o'zgarishlariga ham ta'sir ko'rsatadi. Shaxslar o'rtasidagi ziddiyatlar shaxsiy rivojlanishga, yangi normativ xulq-atvorni qabul qilishga olib keladi. Kozerning nazariyasiga ko'ra, konfliktlar shaxslar o'rtasidagi o'zaro munosabatlar va ijtimoiy ro'lni qayta ko'rib chiqish imkoniyatini yaratadi. Bu jarayon shaxslarning ijtimoiy tizimga moslashuvini ta'minlaydi va yangi xulq-atvor normalarini o'z ichiga oladi. Ijtimoiy tashkilotlar, masalan, siyosiy partiyalar yoki iqtisodiy tashkilotlar o'rtasidagi ziddiyatlar ham ijtimoiy tizimni yangilashga yordam beradi. Siyosiy tizimdagi raqobat va ziddiyatlar yangi siyosiy tuzilmalar va qonunlar yaratishga olib keladi. Boshqa ijtimoiy tashkilotlar ham o'z tizimlarida konfliktlarni boshqarish orqali samarali faoliyat ko'rsatishga intiladi. Bu jarayonlar jamiyatda ijtimoiy tenglikni va adolatni ta'minlashga yordam beradi. Konfliktlar ijtimoiy tizimlarda barqarorlikni ta'minlashda ijobiy ro'l o'ynaydi. Ular tizimning zaif tomonlarini aniqlash va yangilash imkonini beradi. Shuningdek, konfliktlar tizimni yangi sharoitlarga moslashtirishda va tizimning samarali ishlashini ta'minlashda muhim vosita hisoblanadi. Konfliktlar va ijtimoiy tizim o'rtasidagi o'zaro ta'sir shuni ko'rsatadiki, ziddiyatlar ijtimoiy tizimning evolyutsiyasini davom ettirish va uni yanada barqarorlashtirish uchun zarurdir. Kozerning konflikt nazariyasi, shuningdek, ijtimoiy tizimlar o'rtasidagi o'zaro aloqalarni va ijtimoiy tizimlarning o'zgarishlarga qanday javob berishini tushunishga yordam beradi. Konfliktlarning tahlili jamiyat va uning tarkibiy qismlarini tushunishda muhim vosita sifatida ishlatiladi. Ular yangi normativ tizimlarning paydo bo'lishiga, ijtimoiy va siyosiy

tizimning takomillashtirilishiga olib keladi. Konfliktlar ijtimoiy tizimlarni barqarorlashtirish va yangi normativ xatti-harakatlarni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi.

### Foydalanilgan resurslar

1. Kozier, L. (1968). Theories of Social Conflict. New York: Harper & Row.
2. Giddens, A. (2001). Sociology. Cambridge: Polity Press.
3. Dahrendorf, R. (1959). Class and Class Conflict in Industrial Society. Stanford University Press.
4. Marx, K. & Engels, F. (1848). The Communist Manifesto. London: Penguin.
5. Tilly, C. (1978). Social Movements and Political Violence. New York: Routledge.
6. Gulnoz J. Sotsiologiya tarixi.–T.: Innovatsiya-Ziyo, 2020.–466 b.
7. Jiyanmuratova G. Sh. Huquq sotsiologiyasi: O'quv qo'llanma. – Toshkent: "Oltin qalam" nashriyoti, 2024. – 180 b. // [https://scholar.google.com/citations?view\\_op=view\\_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAA AJ&sortby=pubdate&citation\\_for\\_view=fdboTmYAAAAAJ:QD3KBmkZPeQC](https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAA AJ&sortby=pubdate&citation_for_view=fdboTmYAAAAAJ:QD3KBmkZPeQC)
8. Jiyanmuratova G. Sh. Zamonaviy sotsiologik nazariyalar va maktablar: Darslik. – Toshkent: "Oltin qalam" nashriyoti, 2024. – 340 b. // [https://scholar.google.com/citations?view\\_op=view\\_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAA AJ&sortby=pubdate&citation\\_for\\_view=fdboTmYAAAAAJ:jL-93Qbq4QoC](https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAA AJ&sortby=pubdate&citation_for_view=fdboTmYAAAAAJ:jL-93Qbq4QoC)
9. Bekmurodov, M.B.; Raximova, N.X.; Jiyanmuratova, G.Sh.; Nurqulov, B.G'. Jamoatchilik fikri sotsiologiyasi: O'quv qo'llanma. – Toshkent, 2025. – 160 b. // [https://scholar.google.com/citations?view\\_op=view\\_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAA AJ&sortby=pubdate&citation\\_for\\_view=fdboTmYAAAAAJ:48xauSegjOkC](https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAA AJ&sortby=pubdate&citation_for_view=fdboTmYAAAAAJ:48xauSegjOkC)
10. Sh J. G. Gofurov O. Ul. Mehnat bozori. Bandlik va ishsizlik muammolari. Risola.– Toshkent: O 'zMU, 2023.–117 b.
11. Gulnoz J., Bunyod N. YOSHLAR IJTIMOIIY-SIYOSIIY FAOLLIGINI OSHIRISH–USTUVOR VAZIFA //ZAMONAVIIY DUNYONING IJTIMOIIY MANZARASI VA JAMIYAT TUZILMALARI TRANSFORMATSIYASI. – 2024. – T. 1. – №. 1.
12. Sherbutayevna J. G. et al. YOSHLAR HUQUQIIY MADANIYATINI YUKSALTIRISH–DAVLAT SIYOSATINING USTUVOR VAZIFASI //ZAMONAVIIY DUNYONING IJTIMOIIY MANZARASI VA JAMIYAT TUZILMALARI TRANSFORMATSIYASI. – 2024. – T. 1. – №. 1.

13. Джиянмуратова Г. YOSHLARNING SIYOSIY INSTITUTLARGA NISBATAN ISHONCHI MUAMMOSI: NAZARIY ASOSLAR //ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ. – 2024. – №. SI-1.
14. Sherbutayevna J. G. et al. ABSENTEIZM IJTIMOIIY HODISA SIFATIDA //Tafakkur manzili. – 2023. – Т. 2. – С. 4-10.
15. Жиянмуратова Г. Ш. Ёш сайловчи электорал хулқ-атвориға таъсир кўрсатувчи омиллар/ЎзМУ хабарлари.–Тошкент, 2022. – № 1/11/1.–Б. 86-89./<https://scholar.google.com/citations>.
16. Джиянмуратова Г. Ш. ELEKTORAL XULQ-ATVORGA RATSIONAL-INSTRUMENTAL YONDASHUVNING PAYDO BO ‘LISHI VA RIVOJLANISHI TARIXI //ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ. – 2022. – Т. 5. – №. 3. // [https://scholar.google.com/citations?view\\_op=view\\_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAA AJ&cstart=20&pagesize=80&sortby=pubdate&citation\\_for\\_view=fdboTmYAAAAJ:HtEfBTGE9r8C](https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAA AJ&cstart=20&pagesize=80&sortby=pubdate&citation_for_view=fdboTmYAAAAJ:HtEfBTGE9r8C)
17. Жиянмуратова Г. Ўзбекистон ёшларининг электорал маданияти. Монография.– Тошкент, 2021.–122 б.
18. Sh J. G. The Issue Of Youth Trust In Political Institutions In Sociology //Sotsiologiya va huquq/Sociology and law. – 2024. – Т. 2. – №. 3/1. – С. 1.
19. Jiyanmuratova G. S. ZAMONAVIY YOSHLARNING SIYOSIY INSTITUTLARGA ISHONCHI TADQIQOTLARI: XORIJ TAJRIBASI //Academic research in educational sciences. – 2024. – №. 3. – С. 190-197.